

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2003, sp. zn. 29 Odo 565/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.565.2001.1

Číslo: 27/2004

Právní věta: Spor o pohledávku za podstatou není pro účely určení místní či věcné příslušnosti soudu sporem vyvolaným konkursem. Věřitel s pohledávkou za podstatou je oprávněn domáhat se v průběhu konkursu její úhrady soudně žalobou o splnění povinnosti (§ 80 písm. b/ o. s. ř.), podanou proti správci konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. d/ zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů); to platí i ohledně příslušenství pohledávky za podstatou vzniklého prodlením správce s její úhradou. Ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) zákona o konkursu a vyrovnání tím není dotčeno. Ustanovení § 45 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů se nevztahuje na pohledávky za podstatou. Po zrušení konkursu přechází závazek uhradit pohledávky za podstatou ze správce konkursní podstaty na dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.06.2003

Spisová značka: 29 Odo 565/2001

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 14 odst. 1 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 31 odst. 1 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 45 odst. 1 písm. d) předpisu č. 328/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Podanou žalobou se žalobci po žalované domáhali zaplacení částky 4 400 000 Kč s 26% úrokem z prodlení z částky 3 900 000 Kč od 24. 6. 1997 do 19. 8. 1997 a z částky 4 400 000 Kč od 20. 8. 1997 do zaplacení. Žalobu odůvodnili tím, že poté, co byl usnesením Krajského soudu v Plzni prohlášen konkurs na majetek společnosti A., a. s. (dále též jen „úpadkyně“), uzavřeli se žalovanou, jež byla ustanovena správkyňou konkursní podstaty úpadkyně, dne 1. 7. 1997 kupní smlouvu, kterou na ně žalovaná převedla vlastnictví k hotelu A. a dalším označeným nemovitostem, jakož i k hmotnému investičnímu majetku a k drobnému hmotnému investičnímu majetku úpadkyně, nacházejícímu se v hotelu. Žalobci se pak zavázali zaplatit žalované do 45 dnů od podpisu kupní smlouvy kupní cenu ve výši 39 000 000 Kč, s tím, že smlouva je účinná zaplacením celé kupní ceny a teprve tehdy by podle ní mohl být podán návrh na vklad vlastnického práva k převáděným nemovitostem do katastru nemovitostí. Ještě před podpisem kupní smlouvy složili žalobci na účet žalované 24. 6. 1997 zálohu na kupní cenu ve výši 3 900 000 Kč. Jelikož se žalobcům nepodařilo ve stanovené době zajistit

dostatek finančních prostředků na doplatek kupní ceny, uzavřeli účastníci 24. 11. 1997 dodatek č. 2 kupní smlouvy, podle kterého měla být do 15. 12. 1997 uhrazena splátka kupní ceny ve výši 20 000 000 Kč. Vzhledem k tomu, že se tak nestalo, žalovaná odstoupila od kupní smlouvy dne 19. 1. 1998. Kupní smlouva zanikla v souladu s ustanoveními § 48 a § 517 obč. zák. k 1. 7. 1997, to jest ke dni jejího uzavření. Kupní smlouva obsahovala ujednání, podle kterého „V případě odstoupení od smlouvy pro nezaplacení doplatku kupní ceny ve stanovené lhůtě propadá první splátka ve prospěch konkursní podstaty jako smluvní pokuta“; toto ujednání podle žalobců není platným ujednáním o smluvní pokutě. Vedle zálohy na kupní cenu zaplatili žalobci žalované podle dodatku č. 1 kupní smlouvy, uzavřeného 18. 8. 1997, částku 500 000 Kč; také ujednání obsažené v tomto dodatku není podle žalobců platným ujednáním o smluvní pokutě, neboť ze smyslu úpravy zajištění závazku v občanském zákoníku plyne, že to lze sjednat nejpozději do doby splatnosti závazku, nikoli následně. Ujednání o smluvní pokutě pokládají žalobci za neplatná i proto, že tu nelze sjednat pro případ odstoupení od smlouvy. Oba dodatky ke kupní smlouvě mají žalobci za neplatné proto, že jejich sjednání bránilo ustanovení § 46 odst. 2 obč. zák. I když kupní smlouva zanikla k 1. 7. 1997, odmítla žalovaná vrátit žalobcům zaplacené částky, jichž se žalobci domáhají podle ustanovení § 451 a násl. obč. zák., s tím, že nárok, jež uplatňují, je nárokem ve smyslu § 31 odst. 2 písm. e) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZKV“) a nepodléhá režimu § 19 ZKV, jak tvrdí žalovaná.

K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 1. 11. 2000 žalobu zamítl (bod I. výroku) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku). Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobcům právo na vrácení smluvní pokuty ve výši 4 400 000 Kč nevzniklo. Cituje ustanovení § 300, § 302, § 344 a § 351 obch. zák., uzavřel, že vztah účastníků je vztahem mezi podnikateli, tedy vztahem obchodním, přičemž povinnost platit smluvní pokutu je v obchodním zákoníku založena na objektivním principu, bez ohledu na zavinění. Sjednanou smluvní pokutu pak lze vymáhat, i když práva a povinnosti ze smlouvy zaniknou v důsledku odstoupení od smlouvy. Odstoupením od kupní smlouvy pak žalovaná neporušila žádnou smluvní povinnost, nýbrž vykonala právo, které jí podle smlouvy náleželo.

K odvolání žalobců V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 21. 3. 2001 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované uložil zaplatit žalobcům do tří dnů od právní moci rozsudku částku 500 000 Kč s 26% úrokem z prodlení z této částky od 20. 8. 1997 do zaplacení a co do zamítavého výroku ohledně částky 3 900 000 Kč s 26% úrokem z prodlení z této částky od 24. 6. 1997 do zaplacení jej potvrdil (první výrok). Dále určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok). Odvolací soud přisvědčil úvahám soudu prvního stupně ohledně částky 3 900 000 Kč, maje ji za platně sjednanou smluvní pokutu pro případ, že žalobci nezaplatí včas splátku kupní ceny. Poukaz žalobců, že odstoupením od kupní smlouvy, jež tak byla (dle § 48 odst. 1 obč. zák.) zrušena od samého počátku, zanikla i ze smlouvy plynoucí povinnost uhradit smluvní pokutu v uvedené výši, měl za nepřipadný, akcentuje, že tato povinnost byla jako zajištění závazků ze smlouvy dohodnuta právě pro tento případ. Takovou dohodu – pokračuje odvolací soud – umožňuje ustanovení § 48 odst. 2 obč. zák., podle něhož si účastníci mohou dohodnout, aby odstoupení od smlouvy účinky jejího zániku nemělo, což je nutno (za použití argumentu a maiorem ad minus) vztáhnout i jen na část smlouvy (v daném případě na část týkající se smluvní pokuty). Odvolací soud však žalobě vyhověl co do částky 500 000 Kč s příslušenstvím, s tím, že žalobci se zavázali k její úhradě v době, kdy již byli v prodlení s placením kupní ceny. Smluvní pokutu však nelze platně sjednat po splatnosti pohledávky. Z okolností, za nichž k dohodě o takto pojaté sankci došlo, je patrné, že měla sloužit k tomu, aby žalobci byli donuceni splnit závazky ze smlouvy v situaci, kdy jim v tom bránila „nemožnost“ obstarat si náhradní úvěr poté, co jim byl odepřen úvěr očekávaný. Žalobci se tak nacházeli v tíživé ekonomické situaci, jejíž využití žalovanou k vynucení sankce se přičí dobrým mravům. Právní úkon, kterým byla tato sankce sjednána, byl tedy shledán neplatným ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák.

Proti rozsudku odvolacího podali včas dovolání žalobci i žalovaná.

Dovolání žalobců směřuje proti potvrzujícímu výroku ohledně částky 3 900 000 Kč s příslušenstvím a výslovně též proti výroku o nákladech řízení. Žalobci pokládají dovolání za přípustné „s ohledem na poučení o opravném prostředku dané odvolacím soudem v rozhodnutí“, namítají, že rozhodnutí odvolacího soudu je postiženo jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy že jsou dány dovolací důvody dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) a d) o. s. ř. V dovolání pak podrobně snášejí argumenty na podporu závěru o existenci uplatněných dovolacích důvodů a požadují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření především uvedla, že dovolání žalobců není přípustné.

Dovolání žalované pak směřuje proti té části vyhovujícího výroku rozsudku odvolacího soudu, kterou jí bylo uloženo zaplatit 26% úrok z prodlení z částky 500 000 Kč od 20. 8. 1997 do zaplacení. Žalovaná – odkazujíc na ustanovení § 517 odst. 1 obč. zák – namítá, že odvolací soud zcela pominul její námitku týkající se počátku prodlení; nebyla totiž v prodlení s plněním za dobu, kdy je žalobci nepožadovali. O vrácení částky 500 000 Kč požádali žalobci až dne 19. 11. 1998 a žaloba byla podána 25. 11. 1998, takže úrok z prodlení by bylo spravedlivé počítat až od podání žaloby, neboť dříve v prodlení objektivně nebyla. Částka 500 000 Kč se tím, že ji žalobci zaplatili, stala součástí konkursní podstaty ve smyslu § 6 odst. 2 ZKV a veškeré nároky z konkursní podstaty lze uspokojit jen prostřednictvím rozvrhového usnesení konkursního soudu. Kdykoliv v průběhu konkursního řízení lze uspokojit pouze pohledávky a podstatou (§ 31 odst. 2 ZKV), to je však právem správce konkursní podstaty, nikoli jeho povinností. Do doby vydání rozvrhového usnesení proto správce konkursní podstaty nemůže být v prodlení s žádnou platbou z konkursní podstaty. Odtud dovolatelka dovozuje, že ohledně částky 500 000 Kč není dosud v prodlení s placením, nebo že toto prodlení nastalo až od 25. 11. 1998. V uvedených skutečnostech pak dovolatelka spatřuje naplnění dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. a požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ jde i v této věci, jelikož odvolací soud – ve shodě s bodem 15., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. – odvolání (jak se výslovně podává z odůvodnění jeho rozsudku) rovněž projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001.

Dovolání žalobců není přípustné.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku je upravena v ustanoveních § 237, § 238 a § 239 o. s. ř.

Vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. nejsou dovoláním namítány a ze spisu se rovněž nepodávají. Podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. není dovolání přípustné proto, že žalobci napadený výrok rozsudku ve věci samé není výrokem měnícím, nýbrž potvrzujícím; nejde ani o situaci předjímanou ustanovením § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (rozsudek ze dne 1. 11. 2000 je prvním rozsudkem krajského soudu ve věci). Podmínky stanovené v § 239 o. s. ř. daná věc rovněž nesplňuje,

neboť odvolací soud výrokem svého rozhodnutí přípustnost dovolání nevyslovil (odstavec 1) a žalobci návrh na vyslovení přípustnosti dovolání nepodali (odstavec 2).

Dovoláním žalobců rovněž napadený výrok o nákladech řízení před soudy obou stupňů – ač součástí rozsudku – má povahu usnesení, takže přípustnost dovolání ve vztahu k němu poměřoval Nejvyšší soud ustanoveními § 237, § 238a a § 239 o. s. ř.

Existenci vad řízení dle § 237 odst. 1 o. s. ř. Nejvyšší soud již dříve vyloučil, a podle ustanovení § 238a odst. 1 o. s. ř. písm. a) o. s. ř. není dovolání přípustné již proto, že potud nejde o měnicí usnesení odvolacího soudu; ustanovení části věty za středníkem by však přípustnost dovolání proti takovému výroku vylučovalo, i kdyby o měnicí výrok šlo. Zkoumaný výrok pak nelze podřadit ani případům vyjmenovaným v § 238a odst. 1 pod písmeny b) až f) o. s. ř. Ustanovení § 239 o. s. ř. přípustnost dovolání rovněž nezakládá, neboť rozhodnutí o nákladech řízení není rozhodnutím ve věci samé. Oproti mínění žalobců neplyne přípustnost dovolání ani z poučení obsaženého v závěru písemného vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu, podle kterého „za podmínek uvedených v § 237 a § 238 o. s. ř. v původním znění je proti rozsudku přípustné dovolání do jednoho měsíce od jeho právní moci u soudu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni.“

Jde totiž pouze o poučení odvolacího soudu o tom, za jakých podmínek lze podat mimořádný opravný prostředek (nikoli o situaci předjímanou v ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., které předpokládá, že odvolací soud založí přípustnost dovolání výrokem svého rozhodnutí), z něž navíc zřetelně plyne, že předpokladem přípustnosti dovolání je splnění podmínek formulovaných v ustanovení § 237 a § 238 o. s. ř. Ostatně, podle standardního výkladu podávaného soudní praxí nezakládá přípustnost dovolání ani to, že odvolací soud účastníka (nesprávně) poučí, že dovolání proti jeho rozhodnutí je přípustné; dovolání totiž směřuje proti rozhodnutí, proti němuž ze zákona přípustné není (srov. mutatis mutandis též usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 73/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Tento závěr s sebou nese konečné posouzení žalobci podaného dovolání jako nepřipustného; Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání odmítl (§ 243b odst. 4, § 218 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Dovolání žalované je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné. Proto N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Na tomto místě Nejvyšší soud především poznamenává, že ačkoliv žalovaná ve včasném doplnění dovolání (podáním datovaným 18. 6. 2001) ohlašovala (dle § 242 odst. 4 o. s. ř.) nejen změnu dovolacího důvodu, nýbrž i změnu rozsahu dovolání, k rozšíření rozsahu dovolání tímto ani jiným podáním nepřistoupila, takže dovolacímu přezkumu lze podrobit právě jen tu část měnicího výroku rozsudku odvolacího soudu, jež se týká příslušenství pohledávky.

Jelikož vady řízení, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, nejsou dovoláním žalované rovněž namítány, Nejvyšší soud se v hranicích právních otázek formulovaných dovoláním žalované zabýval především správností závěru odvolacího soudu o přiznání příslušenství (úroku z prodlení) z částky 500 000 Kč.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Nejvyšší soud nejprve prověřil námitku žalované, že se nemohla ocitnout v prodlení s placením

částky 500 000 Kč, jelikož do vydání rozvrhového usnesení správce konkursní podstaty nemůže být v prodlení se žádnou platbou z konkursní podstaty, a to ani s platbou z titulu pohledávky za podstatou (za niž považuje i pohledávku žalobců).

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozsudku je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., č. 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb., č. 105/2000 Sb., č. 214/2000 Sb., č. 368/2000 a č. 370/2000 Sb.

Podle ustanovení § 31 ZKV, nároky na vyloučení věci z podstaty (§ 19 odst. 2), pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2), nároky na oddělené uspokojení (§ 28) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3) lze uspokojit kdykoli v průběhu konkursního řízení. Jiné nároky lze uspokojit jen podle pravomocného rozvrhového usnesení (odstavec 1). Pohledávkami za podstatou, pokud vznikly po prohlášení konkursu, jsou a/ hotové výdaje a odměna správce podstaty, b/ náklady spojené s udržováním a správou podstaty, c/ náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora a odměna odpovědného zástupce za činnost prováděnou po prohlášení konkursu, d/ daně, poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění, e/ nároky věřitelů ze smluv uzavřených správcem podstaty, včetně smluv o úvěru za účelem financování vývozu poskytnutého podle zvláštního zákona po předchozím souhlasu věřitelského výboru, úroků a smluvních pokut podle těchto smluv, jakož i ze smluv týkajících se provozování podniku, od nichž správce neodstoupil podle § 14 odst. 2, f/ nároky na vrácení plnění ze smluv, od nichž bylo odstoupeno podle § 14 odst. 1 písm. a), a g) pohledávky výživného ze zákona (odstavec 2).

Jak se dále podává z ustanovení § 32 odst. 1 ZKV, v rozvrhu se uspokojí nejdříve dosud nezaplacené pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3). Nepostačuje-li výtěžek zpeněžení podstaty na úhradu všech těchto pohledávek, uspokojí se nejdříve hotové výdaje a odměna správce, potom náklady spojené s udržováním a správou podstaty, poté soudní poplatek za konkurs, poté pohledávky výživného ze zákona; ostatní pohledávky se uspokojí poměrně.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 ZKV prohlášení konkursu má (mimo jiné) tyto účinky:

d) řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, mohou být zahájena jen na návrh správce nebo proti správci; jde-li o pohledávky, které je třeba přihlásit v konkursu (§ 20 odst. 1), může být řízení, s výjimkou řízení o výkon rozhodnutí, zahájeno jen za podmínek uvedených v § 23 a 24,

e) nelze provést výkon rozhodnutí (exekuci) postihující majetek patřící do podstaty a k tomuto majetku nelze ani nabýt právo na oddělené uspokojení (§ 28).

Soudy obou stupňů se povahou žalované pohledávky výslovně nezabývaly, nicméně je zjevné, že mlčky vycházely ze žalobního tvrzení o tom, že jde o pohledávku za podstatou ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 písm. e) ZKV.

Po prohlášení konkursu na majetek dlužníka může vznikat řada pohledávek za podstatou (srov. § 31 odst. 2 ZKV), zvláště tehdy, provozuje-li správce konkursní podstaty nadále úpadcův podnik. Jde o pohledávky, jež se - logicky - nepřihlašují do konkursu, jelikož vznikají v průběhu konkursu, mnohdy až po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek do konkursu (srov. § 22 odst. 2 ZKV). Přitom ovšem i zde může mezi věřitelem a správcem konkursní podstaty vzniknout spor o pravost nebo výši pohledávky za podstatou. Je plně opodstatněné připustit za trvání konkursu podání žalob z pohledávek za podstatou (proti správci konkursní podstaty), které mají vyjasnit otázky existence nebo výše těchto pohledávek. To platí bez zřetele k tomu, že věřitel (žalobce) nemůže v případě

úspěchu žaloby udělat další krok, tedy vynutit splnění exekučního titulu ve vykonávacím řízení (srov. § 14 odst. 1 písm. e/ ZKV). Kdyby spor o základ a (nebo) výši nároku z pohledávky za podstatou nebyl vyřešen samostatným sporem, pak by konkursnímu soudu nezbylo, než sporné otázky řešit až ve velmi pozdním stadiu konkursního řízení - v rozvrhovém usnesení (shodně srov. např. Drápal, L. - Krčmář, Z.: Zápis ze školení na téma „Odporovatelnost a konkursy“, 2. část, Justiční praxe č. 6, ročník 2002, str. 348).

Při splnění požadavku formulovaného v ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. (tedy, aby žalobce prokázal naléhavý právní zájem na požadovaném určení) může mít spor o základ (pravost) nebo o výši pohledávky za podstatou charakter sporu o určení, zda tu taková pohledávka za podstatou je či není (slovy posledně označeného ustanovení, „zda tu právní vztah nebo právo je či není“). Se zřetelem k tomu, že zahájení řízení o určení, zda tu (jakákoliv) pohledávka je či není, nevede vždy*) (stejně jako kladné rozhodnutí soudu ve sporu o takovém určení) ke stavení běhu promlčecích či prekluzivních lhůt ohledně této pohledávky, nemusí spor o požadované určení ve svém výsledku vést k vyřešení sporu účastníků řízení (zpravidla půjde o věřitele jako žalobce a o správce konkursní podstaty jako žalovaného). Ačkoliv by se tak dít nemělo, nelze beze zbytku vyloučit, že správce konkursní podstaty, který pohledávku za podstatou nezpochybňuje ani co do základu (pravosti), ani co do výše, ji přesto v průběhu konkursu neuspokojí, jelikož v konkursní podstatě nebude dostatek prostředků k její úhradě. Může dokonce dojít i k tomu, že plná úhrada správcem nezpochybněné pohledávky za podstatou nebude (ze stejné příčiny) provedena ani při rozvrhu (srov. § 32 odst. 1, větu druhou, ZKV, jen s takovou možností výslovně počítá).

V rozsahu, v němž pohledávky za podstatou, které správce konkursní podstaty uznává, nebyly uhrazeny za trvání konkursu, pro ně neplatí ani režim ustanovení § 45 odst. 2 ZKV, podle kterého lze na základě seznamu přihlášek pro zjištěnou pohledávku, kterou úpadce výslovně nepopřel, po zrušení konkursu vést výkon rozhodnutí na úpadcovo jmění. Pohledávky za podstatou totiž (se zřetelem k době, kdy mohou vznikat, logicky) přezkoumávány nejsou, takže ve smyslu ustanovení § 23 odst. 1, věty první, ZKV o nich ani nelze hovořit jako o „zjištěných pohledávkách“. Nejsou ostatně ani zařazovány na seznam vyhotovovaný správcem konkursní podstaty podle § 20 odst. 5 ZKV coby podklad pro přezkoumání (§ 21 odst. 1 ZKV), neboť se do konkursu nepřihlašují.

Odtud plyne, že věřitel s pohledávkou za podstatou nemůže být ani v průběhu konkursu zbaven práva zajistit si tuto pohledávku i pro případ pozdějšího vymáhání (po zrušení konkursu) exekučním titulem. Po zrušení konkursu totiž povinnost plnit, která byla uložena správci konkursní podstaty v průběhu konkursu v rozhodnutí vydaném souladu s ustanovením § 14 odst. 1 písm. d) ZKV, přechází (nejde-li o plnění, za něž nese - jako v případě pořádkových pokut uložených mu dle § 53 odst. 1 o. s. ř. - vlastní majetkovou odpovědnost) na dlužníka (dříve úpadce), což platí i pro pohledávky za podstatou. Jinak řečeno, věřitel s pohledávkou za podstatou je oprávněn domáhat se v průběhu konkursu v případě potřeby její úhrady soudně i žalobou o splnění povinnosti (§ 80 písm. b/ o. s. ř.), podanou v souladu s ustanovením § 14 odst. 1 písm. d) ZKV proti správci konkursní podstaty.

Může-li být žaloba ve sporu o pohledávku za podstatou formulována i jako žaloba o splnění povinnosti (v daném případě jako žaloba o zaplacení peněžitého plnění), pak se ovšem soud, který takovou žalobu pokládá za opodstatněnou, nevyhne ani tomu, aby žalovanému (správci konkursní podstaty) určil ve vyhovujícím rozhodnutí lhůtu ke splnění této povinnosti (srov. § 160 odst. 1 o. s. ř.); nedodržení lhůty má pak za následek prodlení žalovaného (to platí bez zřetele k tomu, že plnění nelze za trvání konkursu vymoci výkonem rozhodnutí /exekucí/). Je-li možné, aby se správce konkursní podstaty ocitl v průběhu řízení v prodlení s placením pohledávky za podstatou na základě soudního rozhodnutí, pak ovšem též nic nebrání závěru, že prodlení může nastat i na základě faktu, že pohledávka za podstatou nebyla správcem konkursní podstaty uhrazena ve lhůtě splatnosti. Pro pohledávku za podstatou nebo pro její příslušenství lze na základě vykonatelného titulu směřujícího vůči správci konkursní podstaty dokonce nařídít výkon rozhodnutí (exekuci), a to proti správci

konkursní podstaty jako povinnému, nelze jej však provést (§ 14 odst. 1 písm. e/ ZKV). Potud tedy úvahy dovolatelky, že správce konkursní podstaty se nemůže po dobu trvání konkursu ocitnout v prodlení s placením pohledávek za podstatou, správné nejsou.

Nicméně, dovolání je přesto důvodné. Řízení je totiž v dovoláním napadeném rozsahu postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Výše přisouzených úroků z prodlení není v napadeném rozsudku vůbec odůvodněna a není zde rovněž uvedeno, na základě jakých úvah dospěl odvolací soud k závěru o počátku prodlení; potud jde zjevně o nepřezkoumatelné rozhodnutí.

Nadto platí, že spor o pohledávku za podstatou není sporem vyvolaným konkursem (k takovému sporu by totiž mohlo dojít, i kdyby konkursu nebylo – srov. obdobně bod XXV. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 191/363/), takže pro něj platí obecná ustanovení o místní a věcné příslušnosti soudů (shodně srov. opět výše označený článek v časopisu Justiční praxe č. 6, ročník 2002, str. 348).

Podle bodu 2., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. přitom platí, že pro určení věcné a místní příslušnosti v řízeních, která byla zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se použijí dosavadní právní předpisy.

Jelikož žádné ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném ke dni 27. 11. 1998 (kdy bylo řízení zahájeno) nezakládalo věcnou příslušnost krajských soudů k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (ustanovení § 9 odst. 4 písm. a/ o. s. ř. vzhledem k závěru, že nejde o spor vyvolaný konkursem, zjevně použitelné nebylo a nejde ani o spor mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti), byly k projednání žaloby a rozhodnutí o ní v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy. Tím, že soudy obou stupňů přes nedostatek věcné příslušnosti věc projednaly a rozhodly o ní, zatížily řízení další vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jelikož řízení je v rozsahu vymezeném dovoláním žalované postiženo jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu v té části výroku, kterou bylo žalované uloženo zaplatit žalobcům 26% úrok z prodlení z částky 500 000 Kč od 20. 8. 1997 do zaplacení, a v závislém výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) zrušil. Jelikož závěr o nedostatku věcné příslušnosti dopadá svými účinky i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud ve stejném rozsahu i jej a věc postoupil k dalšímu řízení věcně příslušnému okresnímu soudu. S přihlédnutím k údajům platným v době podání žaloby (srov. § 11 odst. 1 o. s. ř.) pak Nejvyšší soud určil jako soud prvního stupně, jemuž se věc postupuje, Okresní soud v Sokolově. Ustanovení § 105 o. s. ř. tím není dotčeno.

*) pro určení práva v obchodních závazkových vztazích srov. § 402 obch. zák.